

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. I. Vtrùm eadem res possit simul esse credita & euidenter cognita?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

DISPUTATIO XI.

De obscuritate & euidencia obiecti fidei.

D V B I V M I.

Utrum eadem res possit simul esse credita & euidenter cognita?

NOTA rem aliquam varijs modis posse euidenter cognosci. Primò, cognitione merè habituali. Secundò, cognitione intuitiua supernaturali, qualem habent Beati. Tertio, cognitione intuitiua naturali, vt quando homo aut angelus actu rem aliquam naturaliter intuetur. Quarto, cognitione abstractiua actuali, clara omnino & euidenti, qualem habemus, aut circa prima principia, aut ex demonstratione à priore aut posteriore, aut ex actuali & perfecta memoria rei clarè visa.

Qua in re satis inter omnes conuenit Primò, fidem habitualemente posse consistere cum clara cognitione eiusdem obiecti, tam actuali quàm habituali; & contra actum fidei posse circa idem obiectum consistere cum scientia habituali huius via; quia aliàs statim ac aliquis acquireret scientiam habitualemente alicuius rei, perderet habitualemente fidem circa eandem rem, ita saltem vt numquam posset circa eam actum fidei elicere, nisi priùs perderet habitualemente sententiam, quæ satis videtur absurda, & experientia repugnare, quantum saltem hinc possumus aliquo modo probabiliter experientia cognoscere nos habere fidem.

Constat Secundò, actum fidei naturaliter non consistere cum cognitione beatifica, quia 1. ad Corinth. 13. aperte dicitur fidem in patria non manere, sed succedente clara visione euacuari. quo satis insinuat utrumque; hunc actum naturaliter non posse simul consistere. Multi tamen non satis congruam huius rei reddunt rationem: voluntque tantam esse repugnantiam horum actuum inter se, vt ne quidem per absolutam Dei potentiam possint in eodem simul consistere. quæ infra magis examinabimus. Difficultas igitur hinc est Primò, an per diuinam potentiam possit actus fidei in eodem consistere cum visione beatifica circa eandem rem. Secundò, utrum actus fidei possit aut naturaliter, aut saltem per diuinam potentiam consistere cum naturali clarà cognitione actuali eiusdem obiecti.

Multi docent id fieri nullo modo posse. Ita Magister in 3. d. 23. Albertus dist. 24. art. 7. Scotus ibidem qu. 1. §. Ad quæst. & §. Sed si loquamur. Richard. ibidem a. 1. q. 4. & 5. Lorca 2. 2. d. 14. & ferè communiter Thomistæ, quia putant certò esse sententiam D. Thomæ 2. 2. q. 1. a. 4. & 5. vbi videtur omnino in eam sententiam inclinare. Sed qu. 5. a. 1. in corpore & ad primum, videtur aperte docere, fidem solum repugnare scien-

tia quæ habetur in patria, non autem naturali quam admittit in angelo circa eandem rem cum fide simul cõstitisse. Et ad secundum docet, omnem hominis ac angeli cognitionem naturalè, comparatam cognitioni Dei, esse obscuram & quasi quãdam tenebras, & hanc obscuritatem sufficere ad obiectum fidei. quare tam contraria sententia citati posset, & fortè probabilius, quàm pro hac.

Probat autem hæc sententia Primò, quia ad Hebræos 11. fides dicitur *sperandarum substantia rerum, & argumentum non apparentium*. ergo non potest verari circa res actu visas, quia hæc actu apparent. Secundò, quia Patres sapè docent, nos credere non ea quæ videmus, sed ea quæ non videmus. D. August. tract. 40. in Iohannem ait: *Quid est enim fides nisi credere quod non vides? & 68. Fides autem à qua eorum, qui Deum visuri sunt, quamdiu peregrinantur, corda mundantur, quod non videt credit; nam si vides non est fides. & 79. Nescio an credere dicendus est quisque quod videt.* Gregor. hom. 26. in Euang. *Nec fides habet meritum, vbi humana ratio prebet experimentum.* Vnde etiam Patres obijciētēs sibi quomodo Iohan. 20. D. Thomas crediderit quia vidit; Respondent eū aliud vidisse, scilicet Christum hominem, aliud credidisse; scilicet hunc esse Deum. Similia habet Chrysost. hom. 21. super epistolam ad Hebræos, Bernardus. epist. 196. & alij.

Probat Secundò, quia fides humana, aut etiam opinio nequit consistere cum scientia, aliàue clara cognitione: ergo nec fides diuina. Tertio, quia assensus fidei est liber, & intellectus ad eum determinatur per voluntatem; clara autem cognitio est necessaria & in ea intellectus determinatur ab euidencia obiecti: atqui fieri nequit vt quis eidem rei assentiatur simul, liberè & necessariò, aut vt intellectus determinatus ad assentiendum alicui rei ex eius euidencia, postea ad idem determinetur à voluntate: ergo dicti assensus nequeunt esse simul. Quarto, quia obiectum fidei necessariò est obscurum, & rei non apparentis, vt patet ex auctoritate Apostoli & Patrum supra citatorum: obiectum autem actualis scientiæ est necessariò apprensus & euidens: atqui fieri nullo modo potest vt eadē res sit mihi simul obscura & euidens: ergo idē non potest simul sciri & credi. Quintò, quia nequeo aliquid sperare quod habeo præsens: ergo nequeo credere id quod video. Sextò, quia obiectum formale obscurum non potest mouere intellectum ad assensum, quando adest aliud clarum: atqui obiectum formale scientiæ est omnino euidens: ergo eo actualiter mouente intellectum hic nequit circa idem obiectum materiale moueri ad assensum ex ratione formali obscurâ, qualis est ratio formalis fidei, idque ne quidem per diuinam potentiam: nam Deus nequit suppleri defectum causæ formalis.

R. 4

Quam

1. Cor. 13.

3
Magister.
Albertus.
Scotus.
Richard.
Lorca.
D. Thom.

4
Hebr. 11.

August.

Gregorius.

Chrysost.
Bernardus.

5

6 Quamvis autem Auctores citati communiter non explicent, an saltem de potentia Dei absoluta aliquis possit rem visam simul credere; tamen eorum quartum, quintum, & praesertim sextum argumentum videntur probare id absolute fieri nulla potentia posse. Et sic eos intelligit Turrian. 2. 2. disp. 8. dub. 5. *Restat secunda pars.* Imò quidam apud eundem §. sequenti docent, etiam intellectum positum supernaturaliter in duobus locis nō posse eodem tempore eandem rem credere & scire. Et sanè si sit vera eorum sententia, corpus poni in diuersis locis non per reproductionem substantialem, sed per solam multiplicationem vbi; tam est impossibile fidem simul consistere cum scientia in eodem intellectu posito in diuersis locis, ac posito in unico loco: nam praecise per multiplicationem diuersorum vbi res aliqua non magis fit potens formas aliquas inter se repugnantes suscipere, quam fiat per susceptionem diuersorum aliorum accidentium, vt communiter ferè fatentur Auctores illius sententiae; vnde etiam negant corpus positum in duobus locis, posse in diuersis locis simul suscipere aliquas formas non necessariò dependentes à loco, quas non posset habere in eodem loco; quamvis nec hac in re satis consequenter loquantur, vt ostendi tom. I. de Sacramentis qu. 75. a. 4. dub. 3.

Turrian.

Posita tamen sententia quam ibidem tamquam veriolem probaui, scilicet rem aliquam poni in diuersis locis, per veram sui replicationem & substantialem reproductionem, omnino dicendum est, prout huius sententiae Auctores etiam omnes fatentur, intellectum ita diuersis locis positum posse simul in diuerso loco suscipere naturaliter formas omnino inter se repugnantes; vnde etsi in vno clarè videret Deum, in alio tamen naturaliter crederet, quia intellectus eo casu æquiualeat duobus omnino distinctis intellectibus. Quare de hoc casu hic non agimus, sed solum de intellectu non replicato.

7

Pro resolutione Nota Secundò, cum finis agens sit forma aliqua à se producta subiectum ita quod agit, actuando hoc sibi assimilare, nullum agens posse naturaliter vllam formam producere in aliquo subiecto, quod iam antè est actum aliqua forma, quæ formaliter vel eminenter continet omnem perfectionem illius formæ, quam illud agens est potens naturaliter producere. Patet hoc experientia; nam calidum vt duo nullo modo potest calefacere calidum vt quatuor; item candela nullo modo potest illuminare aërem perfecte à sole illuminatum.

Subiectum nequit in se de nouo recipere formam quam prius formaliter aut eminenter continet.

8

Quousque tamen in subiecto nulla est forma, quæ dicto modo contineat omnem perfectionem formæ, quam agens potest producere, hoc in illud poterit agere, modò sit aliàs illius formæ producendæ capax; quantumuis sit informatum aliqua forma quæ ex parte contineat perfectionem formæ introducendæ. Idque ita vt illud agès, vel priorem formam perficiat ac intendat (vt fit cum calidum vt lex calefacit calidum vt duo) vel aliam distinctam in eo producat (vt cum ignis calefacit piper); produ-

cit enim calorem distinctum & alterius omnino rationis ab eo, quem piper naturaliter habet.

Nota Tertio, intellectum respectu intellectio- nis simul esse agens & subiectum, nam illam in seipso producit.

Nota Quarto, intellectum nihil posse intelligere, nisi sit aliqua ratio formalis vera aut apparens vera, quæ cum ad intelligendum exciter, Hæc autem habet quasi triplex munus; vnum respectu obiecti materialis, quod suo modo quasi informando reddit tali vel tali ratione cognoscibile; & sic habet rationem formæ, & exercet officium causæ formalis. Alterum respectu intellectus quem ad intelligendum mouet ac excitat; & quando est evidens, ad illud etiam determinat. Et ex hac parte suo modo participat officium causæ efficientis, idque vel verè & realiter physice in ipsam intellectio- nem per se, aut per suam speciem influendo, vt pluri- mi volunt; qui idè docent nihil posse intelligi nisi per se aut per suam speciem sit intellectui localiter praesens, quia nihil potest agere in di- stans; vel alia aliqua ratione intellectum ad sui intellectio- nem excitando, sicut obiecti bonitas mouet voluntatem, & finis causat intentio- nem. Tertium respectu intellectio- nis cui per modum termini speciem tribuit.

Obiecti for- malis triplex officium.

Nota Quintò, scientiam aliasque cognitio- nes omnino certas & evidentes, siue sint intui- tiuæ, siue abstractiuæ, cum fidem humanam & quasi opinioniones, & certitudine & euidencia planè superent, harum omnem perfectionem aut formaliter aut eminenter perfecte continere. v. c. cum video meridie solem lucere; dicat mihi aliquis me verè id videre, idque multis probabilibus rationibus probet, numquam tamen id idè certius, aut clarius, alia uero ratione perfectius cognoscam. Contra verò fides diuina ex parte quidem ratione euidencia, à scien- tia in perfectione superatur; ex alia tamen parte ratione certitudinis eam superat, atque ita neutra alterius perfectionem totam omnino continet: vnde ulterius sequitur, intellectum neutra ex dictis cognitionibus tantum perfici, quin accedente altera ulterius possit perfici.

10 Scientia est tunc omnis perfectionis opinionis aut fidei habens.

Fides diuina scientiam perfectione partim superat, partim ab ea superatur.

CONCLUSIO I. Actus fidei nequit naturaliter consistere circa idem obiectum cum visione beatifica. Idemque dicendum de scientia Beati circa re, quam videt Deum sibi reuelare, quam nequit simul vera fide credere. Secus est de potentia Dei absoluta, per quam potest fides cum vtraque cognitione consistere.

11

Prima pars est communis Theologorum, & omnino certa, quia aperte colligitur ex Aposto- lo 1. ad Corinth. 13. vbi expressè docet, in patria non futuram fidem, sed hanc per ipsam claram visionem tamquam quid imperfectum per perfectum destruendam. Cuius non est alia causa, quam quia hæc cum clara Dei visione nequit circa idem obiectum consistere.

1. Corint. 13.

Vnde aperte sequitur secunda pars. Nam si Beatus posset naturaliter eiusmodi rem fide proprie dicta credere, nihil esset cur Apostolus absolute negaret fidem ibi de facto manere, qua Beati de facto crederent futuram resur- rectione-

12

rejectionem, aliāque similia, quæ Deus ijs futura reuelat. Si enim ipsi hæc sine nouo miraculo possint propriè dicta fide credere, nulla est causa cur negentur ea de facto ita credere, & consequenter malè absolutè negatur fides in patria manere, cum secundum actum & habitum verè maneat.

Ethanc partem communiter etiam ferè omnes concedunt, loquendo de fide quæ sit eiusdem rationis cum ea quam hñc eliciunt. Aliqui tamen volunt, Beatorum rem ita sibi reuelatam verè & propriè credere, sed fide alterius ordinis, quam sit nostra. Ratio eorum est, quia cognitio qua alicui propositioni assentior propter alterius testimonium, est propriè dicta fides: at qui Beati credunt futuram resurrectionem propter Dei testimonium: ergo propriè dicta fide. Quia tamen veritas obiecti huius fidei est ijs evidens in attestante, secundum eos est diuersa rationis à nostra fide. Sed superius disp. 9. dub. 8. ostendi, talem cognitionem debere potius dici scientiam à posteriore, quam fidem: vbi etiam solui rationem pro alia sententia allatam.

13 Ratio verò vtriusque partis nostræ conclusionis est; quia vtraque dicta cognitio continet eminenter omnem perfectionem assensus fidei: nam, vt per se patet, eum longè superat euidencia, & certitudine eite ex vna parte æqualis, quia æqualiter implicat dictas scientias ac fidem diuinam esse falsas; & rursum quia intellectus per dictas scientias longè firmitus suo obiecto adhæret quam per assensum fidei, hic ab illis hæc ex parte certitudine superatur: vnde sequitur iuxta dicta num. 7. intellectum informatum alterutra ex dictis scientijs sine speciali Dei concursu non posse in se circa idem obiectum elicere assensum fidei.

14 Tertia pars probatur. Primò, quia nulla hñc potest ostendi implicancia, vt patet ex solutione argumentorum. Secundò, quia, etsi naturaliter nequeat fieri vt agens debile agat in passum se perfectius, aut vt actuum forma omni ex parte perfectiore, suscipiat aliam minùs perfectam; nulla tamen est ratio, cur id diuina virtute fieri nequeat, quæ potest supplere defectum causæ actiue, & reddere subiectum capax duarum formarum, quas naturaliter simul suscipere non posset. nam omnes concedunt calorem & frigus posse diuina virtute esse in eodem subiecto.

15 **CONCLUSIO II.** Assensus fidei diuinæ potest connaturaliter consistere cum actuali clara cognitione naturali siue abstractiua, siue siue intuitiua circa idem obiectum. Ita Altisiodor. l. 3. tract. 3. c. 1. qu. 4. Halensis 3. p. qu. 79. membr. 2. Valensia 2. 2. disp. 1. q. 1. puncto 4. §. Porro his argumentis. Albert. Magn. in 3. d. 24. a. 9. Suarez in 3. p. tom. 2. disp. 19. sect. 2. in fine. Gabr. in 3. d. 24. qu. vnic. ar. 2. conclus. 3. & alij. Sequitur apertè ex dictis; nam cum assensus fidei nec contineat vllaratione omnem perfectionem, quam continet assensus claræ cognitionis naturalis, nec contrà hic contineat omnem perfectionem illius; neuter ita perficit intellectum quin vltimùs ab altero possit perfici, & consequenter neuter impedit intellectum quin alterum si-

mul possit in se producere, iuxta dicta num. 8. & 10.

16 Probatur præterea: quia B. Virgo certissima experientia euidenter sciuit se sine opera viri concepsisse Christum; item tam ipsa quam Apostoli cerò viderunt Christum facientem miracula, patientem, morientem, postea à mortuis surrexisse; ascendentem ad caelos, &c. & tamen hæc omnia fide diuina crediderunt: ergo eadem res potest simul credi, & euidenter cognosci. Quod autè illi istorum mysteriorum haberint omnino euidentem cognitionem, & per se satis patet ex Euangelio, & expressè de se alijsque Apostolis sæpè testatur S. Iohannes, vt ex eius verbis ostendam n. 64.

Secundò, philosophus Christianus euidenter ex effectis cognoscit Deum esse, & esse vnum, & sua prouidentia omnia gubernare, & res omnes accepisse ab eo esse; & tamen eadem credit: ergo hæc possunt simul consistere.

17 Ad hæc alij variè respondent, aliqui enim aiunt philosophum naturaliter clarè cognoscere esse vnum Deum non posse id credere; atque ad hoc solum esse articulum fidei necessariò credendum pro ijs, qui eius non habent euidentem demonstrationem; & his solum præcipi hoc credere; alijs verò sufficere eam cognitionem naturalem.

18 Sed hæc dici non possunt. Primò, quia Apostolus ad Hebr. 11. generatim docet, impossibile esse sine fide placere Deo: & vt ostendat cuius rei fidem requirat, subdit: *Oportet enim accedentem ad Deum credere quia est, & inquirentibus seruum remunerator sit.* Vbi apertè docet, accedentem ad Deum necessariò debere fide diuina credere Deum esse. Nec potest intelligi hoc solum dici de ijs, qui hoc per demonstrationem non sciunt; tum quia aliàs falsum esset sine ea fide impossibile esse placere Deo, cum sine ea fide verè posset quis Deo placere, habendo illius rei cognitionem naturalem; tum quia Apostolus ex eo quòd impossibile sit sine ea fide placere Deo, infert Enoch cum Deo placuerit, necessariò habuisse illam fidem: quæ illatio mala esset, si ille sine ea fide potuisset placere Deo; præsertim cum omnino improbabile sit talem virum de facto caruisse illa naturali Dei cognitione.

19 Respondent alij, Apostolum solum voluisse accedentem ad Deum necessariò debere credere, non quidem Deum simpliciter esse (quia hoc potest naturaliter cognoscere) sed eum esse auctorem rerum supernaturalium, quòd naturaliter sciri non potest. Ita Canus l. 12. de Locis, c. 4. Sed hoc non satisfacit. Primò, quia hæc solutio sine vllò fundamento ex ipso textu accipitur, contra apertam significationem verborum, solum ad illudendum Apostolice testimonium videtur excogitata; cum textus apertè & absolutè dicat oportere credere Deum esse. Secundò, quia Apostolus ibi apertè docet, duo credenda esse, scilicet Deum esse, & quòd inquirentibus se remunerator sit; in quo secundo continetur Deum esse auctorem rerum supernaturalium: nam ipse propriè est remunerator, quatenus est auctor supernaturalium: ergo in

16

17

18

19

Hebr. 11.

Etiā dicitur & philosophi tenentur vera fide credere Deū esse.

Canus.

Tenemur simpliciter credere Deū esse, & non solum eum esse auctorem rerum supernaturalium.

priore

Altisiod.
Halens.
Valensia.
Albertus.
Suarez.
Gabriel.

priore membro simpliciter intelligit nos debere credere Deum esse, aliàs non distingueretur à secundo.

20 Refutatur Secundo responsio allata nu. 17. quia inde sequeretur, in philosophis ad fidem conuersis initium salutis esse à naturali cognitione: hoc autem nulla ratione dici potest; quia apertè damnatum est in Araucano: ergo nec id vnde sequitur dici potest. Maior probatur, quia prima cognitio quæ iuuat vt ad Deum per alios actus accedamus & salutem acquiramus, quæque ad salutem maximè est necessaria, & fundamentum omnis piæ vitæ, est ea, qua cognoscimus Deum esse: hæc enim cognitione tamquam proponente suum obiectum, nititur omnis actus spei, caritatis ac religionis; & sine ea nullo modo possunt cõsistere. Quare vera pietas supponit hæc cognitionem, non solum sicut supponit hominem esse ac vt ratione (vt quandoque audiui aliquos respondentes) sed tamquam cognitionem qua in suis operibus dirigatur, & qua actiones bonæ vt fundamento nitantur. quare ea cognitio non solum est necessariò prærequisita, sed etiam ex se confert ad salutem.

Fides, qua credimus Deum esse, est fundamentum omnis piæ vitæ.

21 Tertio refutatur, quia ex ea sequeretur, maximos Sanctos, vt B. Virginem & Apostolos, non habuisse fidem præcipuorum mysteriorum nostræ redemptionis, vt ostendi num. 16. in priore argumento, & ijs ad salutem suffecisse naturalem cognitionem illorum mysteriorum: illud autè nullo modo videtur posse dici; quia nimis clarum est istorum mysteriorum cognitionem esse fundamentum nostræ spei, & medium verè conferens ad salutem. quod de cognitione naturali dici nequit.

22 Quarto, quia sequeretur, angelum, præsertim primum, nihil omnino debuisse credere, quia hic, vt ostendam dub. sequenti, omnino euidenter cognouit Deum sibi reuelare mysteria fidei, eumque nulla ratione posse testari falsum; & consequenter à posteriore euidenter cognouit hæc mysteria esse vera, vt ostendi disput. 9. dub. 8. ex quo secundum eam sententiam sequitur, angelum nec debuisse, nec potuisse circa ea mysteria elicere actum veræ fidei; sed posita reuelatione ei ad salutem ex parte intellectus suffecisse cognitionem merè naturalem, siue solis naturæ virtibus elicitam.

23 Angelus ex euidencia reuelationis cognouit veritatem mysteriorum fidei euidentius, quam nos quidquam naturaliter cognoscimus.

Nec refert, quòd angelus non cognouerit ea mysteria clarè in se, sed solum in attestante siue ratione claræ attestacionis diuinæ, quia ipse ea cognouit tali euidencia, qua pareret maiorem, magisque infallibilem certitudinem, magisque ad sui assensum determinaret intellectû, quam in nobis faciat vlla euidencia, quam per sensum aut experientiam, & demonstrationes inde ductas possimus hæc acquirere: longè enim facilius fieri posset nos in his omnibus falli, aut de eorum veritate ac certitudine dubitare, quam angelum falli in dicta notitia ac discursu, aut vilo modo potuisse de rerum illarum veritate dubitare. Quod vel inde patet, quia ipsi demones, quia euidenter vident res fidei à Deo esse reuelatas, & consequenter eas esse veras, hæc, inquam, euidencia conuicti, vel inuiti & relu-

ctantes (cum ex odio Dei libenter, si possent, sibi contrarium persuaderent) coguntur credere suo iudicare eas esse veras. Quare si vlla cognitio humana excludat fidem alicuius obiecti, & sine ea alicui ad salutem sufficiat, multò magis illa cognitio angelorum debuit in ijs excludere fidem, ijsque ad salutem sufficere: hoc autem est apertè falsum: ergo & id vnde sequitur.

Respondent alij Secundo, tam hominem quam angelos obligari necessariò credere etiam ea, quæ naturaliter cognoscunt, sed alio tempore, siue quâdo eorum non habent actualem notitiam euidentem, & hæc fidem esse ijs necessariam ad salutem.

Sed contra facit Primò, quia inde sequitur, angelum primo instanti suæ creationis meruisse sine fide, quia primo illo instanti secundum communem & veram sententiam meruit, & tamen primo illo instanti clarissimè vidit dicta mysteria sibi à Deo reuelari, & consequenter ea esse vera: ergo tunc meruit sine vlla actuali fide; & prius habuit actû spei & caritatis, quam fidei. Nec satis facit si quis dicat angelum primo illo instanti non meruisse, sed solum tempore immediatè sequente; quia cum ea naturalis cognitio non potuerit, moraliter saltem loquendo, durare solum vnicò instanti, & cum consequenter durauerit necessariò per aliquod tempus, eadem etiam in hoc casu erit difficultas.

Secundo, illa responsio supponit falsum, scilicet me posse circa veritatem aliquam mihi habitualiter omnino euidenter cogitam elicere assensum fidei, sine actuali eiusdem cognitione euidenti; contrarium enim docet experientia, nam etsi tali veritati possem actu non assentiri, quando de ea nihil cogito, statim tamen ac de ea perfectè cogito (quod necessariò fit quoties circa eam elicio actum fidei) sufficienter intellectui obijcitur, vt possit eam cognoscere, eiq; assentiri per illam claram cognitionem: & cum non sit liber, necessariò vtrumque facit. Mox enim vt mihi perfectè proponitur hæc propositio: Homo est animal, aut similis, necessariò intelligo esse veram, & consequenter ei assentior. sicut enim oculus apertus necessariò videt rem illuminatam perfectè sibi obiectam, si habeat sufficientem vim eam videndi; ita intellectus necessariò intelligit veritatem sibi obiectam, si habeat sufficientem vim eam intelligendi; qualem habet omnis intellectus, respectu eius rei cuius habet euidentem cognitionem habitualem. Vnde D. Thomas 2.2. qu. 2. a. 9. ad 2. docet

24

25

Cogitans de veritate habitualiter sibi clarè cognita necessariò eam actu cognoscit.

D. Thomas.

Probatur conclusio Tertio, quia angelus initio suæ creationis non solum fide diuina credidit res sibi reuelatas esse veras, sed etiam credidit has sibi à Deo reuelari: atqui, vt ostendam dub. sequenti, ipse hoc omnino euidenter per claram experientiam actu cognoscebat: ergo actualis fides consistit cum euidenti eiusdem rei

26 Angelus crediti sibi res fidei à Deo reuelatas.

rei actuali cognitione, non solum abstractiua, sed etiam experimental.

27 Maior probatur, quia fides nititur ut obiecto formali diuina reuelatione non quomodo-cumque cognita, sed fide diuina etiam credita, siue eodem actu siue diuerso credatur; alias enim fides ipsa non esset certior cognitione naturali qua cognoscitur reuelatio facta: nullus enim assensus mihi potest esse certior quam mihi sit certum eius obiectum formale non solum esse, sed etiam esse connexum obiecto materiali. v. c. non possum vilo modo certius scire conclusionem esse veram, quam sciam premissas esse veras, & harum veritatem necessariò connexam esse cum veritate conclusionis. Item non possum ob testimonium Iohannis certius credere Petrum esse mortuum, quam credam Iohannem hoc testatum esse: ergo similiter est impossibile me ob diuinum testimonium credere Deum esse trinum & vnum assensu certiore, quam sit omnis cognitio naturalis, nisi simili assensu credam Deum hoc reuelasse.

28 Probatum Quarta, philosophus Christianus certius nouit Deum esse vnum, & sua providentia omnia gubernare, quam philosophus Gentilis. Item B. Virgo non minus certò nouerat se sine opera viri concepissem Christum quam nos id sciamus: atqui hæc essent falsa, si actualis fides non consisteret cum actuali cognitione euidenti: ergo dicendum est hæc posse simul consistere. Minor parer, quia secundum alios vterque philosophus haberet solam cognitionem naturalem illius rei, & consequenter æquè certam; & B. Virgo solum naturaliter sciret se virginem concepissem: nos autem id fide credimus, quæ cognitione naturali certior est.

29 Respondet Bañez 2. 2. q. 1. ar. 3. ad 2. philosophum Christianum certius illa scire quam Gentilem, propter coniunctionem fidei in eodem subiecto, quæ priorem assensum perficit in certitudine. Sed hoc dici non potest, nisi dicamus fidem & scientiam concurrere ad eundem assensum, qui simul sit fides & scientia, & ex vtraque constans. quod infra ex communiore sententia ostendam esse saltè naturaliter impossibile. Et concedendo id posse fieri, sequeretur, fidem & scientiam actuales posse esse simul, quia ille assensus esset simul fides & scientia; cum nitetur vtriusque obiecto formali, & ita ex vtraque constaretur. Adde, si possem eandem rem simul eodem actu scire & credere, nullam videri rationem cur id non possem facere distinctis actibus. Quod autem addit Bañez talem conclusionem ab eo philosopho verè non credi, quia deest conditio requisita in obiecto formali, sine ratione dicitur. Quia si ipse ei obiecto assentiatur verè propter testimonium diuinum formaliter sumptum, siue quatenus habet rationem testimonij, verè etiam credit; nam credere nihil est aliud quam dicto modo alicui rei propter alterius testimonium assentiri.

Quod autem ille assensus simul ex alia ratione formali sit euidens, nihil facit ad rem: sicut enim testimonium Dei ibi non impedit veram rationem scientiæ, ita nec euidencia impedit veram rationem fidei. His adde, si talis non ha-

beat fidem circa illud obiectum, ipsum assensum non posse reddi certiore per fidem circa alia obiecta. Nec enim, quia credo Christum esse passum, ideo certius scio hominem esse animal, quam id ab aliis scirem. Quare Bañez aut debet concedere talem habere fidem circa idem obiectum, aut priorem suam responsionem euerit.

30 Respondent alij, philosophum Christianum esse certiore de eo obiecto quam Gentilem; quia ille poterit alio tempore illud credere, quando non habebit eiusdem actualis scientiam. Et simili modo dicerent B. Virginem non minus certò cognouisse se virginem peperisse, quam nos id cognoscamus; quia poterat id credere quando id actu non sciebat per cognitionem naturalem. Sed hæc etiam dici non possunt. Quia, ut iam ostendi, non possum aliquid actu credere cuius habeo habituales scientiam, nisi id simul actu sciam. Secundò, quia inde sequeretur, hoc ipso quo illis actu dicta obiecta credentibus euidenter actu obijceretur formalis ratio illius scientiæ, quam circa eadem obiecta semper habitualiter habent presentem, cum tunc his necessariò actu scientifico assentiantur, ipsos necessariò statim desinere ea actu credere, & consequenter incipere esse actualiter de veritate illorum obiectorum minus certos, quam antè fuerunt, aut quam sunt alij qui actu ea credunt; atque ita euidens rei cognitio contra suam naturam, & communem conceptum in suo subiecto, certitudinem non solum non augebit, sed multum minuet. quod aperte absurdum est.

31 CONCLUSIO III. Assensus fidei secluso speciali miraculo, & secundum potentiam ordinariam, necessariò versatur circa obiectum aliquo ratione obscurum. Sequitur ex dictis conclus. primæ; quia, ut ibi ostendi, nequeo fide assentiri alicui obiecto quod mihi alia cognitione euidenti cognitum est, æquali omnino certitudine cum certitudine fidei. atque ita fides necessariò versatur circa obiectum eatenus obscurum, quatenus credenti non est euidens ea certitudo, quæ scientiæ à fide exceditur, siue quatenus ei obiectum non est euidens ea euidencia, quæ tantam certitudinem generet, quæ omnem naturalem euidenciam superat.

32 Ad primum argumentum positum num. 4. Respondeo tam Apostolum dicto loco, quam Patres ibi citatos, solum velle officium fidei esse, efficere ut certissime credamus ea, quæ nobis secundum se euidencia non sunt, siue quæ nobis non apparent, ideoque eam non nisi aliqua ratione euidenti, nec efficere ut res creditæ nobis sint euidentes, nec etiam versari circa ea sola quæ nobis aliunde euidencia sunt; sed firmissimè credere omnia quæ à Deo reuelata sunt, præcisè quia reuelata sunt, quantumuis ea nobis in se obscura sint, & secundum naturales rationes videantur improbabilia. Et hac ratione fides dicitur elenchus, argumentum, siue demonstratio non apparentium, & substantia rerum sperandarum. Quia sicut demonstratio facit, ut alicui veritati alias nobis incognitæ assentiatur; ita fides facit nos credere etiam ea, quæ

Qua ratione fides necessariò versatur circa obiectum obscurum.

Qua ratione fides sit argumentum non apparentium, & substantia rerum sperandarum.

alias

Nequeo credere rem reuelatam quæ talem certius quam credam reuelationem.

29 Bañez.

Bañez.

aliàs nobis non apparent esse vera ; atque ita obiecta spei, quæ aliàs, cum nobis non appareant, respectu nostri sunt quasi non existentia & nihil, facit nobis per cognitionem presentia, & ita in nobis subsistere, vt ea sperare possimus.

33 Rursum autem sicut argumenti seu demonstrationis præcipuum quidem officium est facere nos assentiri ijs, quæ aliàs nobis erant incognita, (argumentatio enim ideo inuenta est, ideoque præcipue ea vtimur, vt nobis, vel aliis persuadeamus ea, quæ antea non apparebant esse vera) & tamen illa non his solis faciunt nos assentiri, sed etiam ijs, quibus antè minùs firmiter assentiebamur ; ita etiam fides non solum aliunde non apparentibus, sed etiam naturaliter cognitis, facit nos assentiri firmitùs, quàm ijs antea assentiebamur.

34 Vbi Nota Apostolum ad Hebræos 10. præfertim in fine, hos pluribus excitare, vt in aduersis habeant patientiam, & vt se consolentur ac sustentent spe breui futurae retributionis; vnde ait, *Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, & nō tardabit.* scilicet redditurus laborum præmia. Quia autem hæc erant absentia nec apparebant; addit: *Iustus autem meus ex fide viuit,* ea scilicet sustentando se in patientia laborum, quibus aliàs oppressus à Deo se subtraheret, & ita viuere desineret. Deinde vt ostendat eos non debere desinere credere & sperare, quia res promissæ absentes erant, & non apparebant, c. 11. subdit: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium:* non quòd fide ea solum credamus quæ aliàs non apparent vera (hoc enim omnino ad Apostoli propositum erat impertinens, & repugnat sequentibus ipsius illustris fidei exemplis, quia v. 17. laudat Abraham quòd crediderit Deum posse resuscitare immolatum Isaac, quod ipse naturaliter sciebat:) sed quia, vt iam dixi, præcipuum fidei munus ac laus consistit in eo quòd per eam credamus quæ nobis aliunde apparent improbabilia & supra rationem naturalem.

35 Similiter Patres citati num. 4. solum volunt nos non debere ea sola credere quæ videmus, aut ideo aliquid credere quia id videmus ; similia enim diserebant contra Gentiles & Manichæos, qui volebant nos sola ea credere quæ ratio naturalis persuadebat, & quatenus hæc ea persuadebat, & non aliter; quos Patres refutant. Vtrum autem vna ratione naturaliter cognita, alia ratione simul ob diuinam auctoritatem possemus credere, nihil faciebat ad eorum propositum, ideoque id ijs locis non curabant; quamuis dum inter ea quæ omnibus credenda sunt enumerant multa, quæ naturaliter possumus cognoscere, satis ostendunt nos naturaliter cognita posse ac debere simul credere.

36 Nec refert quòd quandoque videantur absolute dicere, nos non credere ea quæ videmus, quia intelligendi sunt formaliter. quia nimirum ea non credimus sub ea ratione qua ea videmus, siue quia verè non credimus quando ijs solum assentimur quia ea videmus; vt patet ex fine; ob quem hæc dicebant, secundum

quem eorum verba sunt explicanda. Vnde quandoque dicunt eos velle perdere fidem qui credita volunt videre; vt Chrysof. hom. 21. in epistolam ad Hebræos. quia scilicet tales cupiunt ista videre, vt ea ratione firmitùs ijs assentiantur, atque ita relicto Dei testimonio in suo assensu nitantur euidencia rei, & à fide ad scientiam transeant.

Eandem ob causam D. Gregorius hom. 26. in Euangelia dicit fidem non habere meritum vbi humana ratio præbet experimentum. Fidem enim vocat assensum, qui illa ratione naturaliter nritur: nam aliàs Apostoli non meruissent credendo Christum Iesse passum ac resurrexisse, quia hoc experimento cognouerant.

Simili modo tam S. Gregorius, quàm Augustinus aiunt, S. Thomam Iohan. 20. aliud vidisse, aliud credidisse; inuadendo eum non credidisse id quod videbat. Alludunt enim ad ea verba Christi: *Quia vidisti me Thomas credidisti.* & solum volunt docere, eum assensum quo S. Thomas credebat Christum surrexisse, præcisè quia id videbat, non fuisse veram fidem. Vtrum autem tunc alio actu id poterat credere, præcisè propter testimonium Christi, ibi non disputant.

Ad secundum, positum num. 5. nego consequentiam; est enim inter ea magna disparitas, vt patet ex dictis n. 10.

Ad tertium, nego minorem: hæc enim solum est vera quando vnico assensu eidem obiecto assentimur; atque ita bene probat, eundem assensum non posse simul esse fidei & scientiæ: scilicet tamen non quòd fide ea solum credamus quæ aliàs non apparent vera (hoc enim omnino ad Apostoli propositum erat impertinens, & repugnat sequentibus ipsius illustris fidei exemplis, quia v. 17. laudat Abraham quòd crediderit Deum posse resuscitare immolatum Isaac, quod ipse naturaliter sciebat:) sed quia, vt iam dixi, præcipuum fidei munus ac laus consistit in eo quòd per eam credamus quæ nobis aliunde apparent improbabilia & supra rationem naturalem.

Ad quartum, nego maiorem absolute sumptam: sufficit enim obiectum fidei ea ratione esse obscurum; quatenus per assensum fidei non fit euidens, nec ipsa fides propter euidenciam in id fertur: nec etiã per aliam cognitionem fit euidens secundum summam eam certitudinem, quæ in fide reperitur iuxta dicta n. 31. & 32.

Ad quintum, nego consequentiam; quia spes est essentialiter desiderium quod necessariò & intrinsecè respicit obiectum absens; fides autem non ita respicit obiectum absolute obscurum, vt iam ostendi.

Ad sextum, nego maiorem: solum enim est vera quandoque per accidens, quando scilicet ex obiecto formali obscuro non potest sequi assensus vlla ex parte perfectior assensu claro circa eandem rem tunc actu elicito. quo casu eò quòd intellectus non potest illo obscuro assensu ulterius perfici, ipse nequit hunc in se naturaliter producere, & consequenter nequit ad id ab obiecto formali obscuro excitari; secùs est quando ille obscurus assensus est certior euidenti: tunc enim sicut intellectus potest illo ulterius perfici, ita potest etiam non obitante assensu claro eum in se producere, & consequenter non obitante presentia obiecti formalis euidenti, obiectum formale illius assensus obscuri potest intellectum ad huius productionem excitare;

Chrysof. Perdere fidem cupiunt, qui in ea per experientiam cupiunt certiorari; vel potius et si perdidissent, dum in ea vacillant.

37 Gregorius.

38

39

Intellectus actu motus ratione formali clara potest quandoque circa eandem rem moueri ratione obscura, quandoque non.

excitare, iuxta dicta n. 7. & 8. Quando verò assensus obscurus est omni modo imperfectior evidenti; tunc etiam, ut dixi, intellectus informatus assensu evidenti nequeat naturaliter aut cum solis auxilijs gratiæ ordinarijs in se producere illum assensum obscurum circa idem obiectum materiale, tamen hoc potest facere adiutus singulari Dei concursu, supplente non quidem defectum causæ formalis, quæ hinc non deest, sed defectum naturalis capacitatis & virtutis actiua ipsius intellectus. vide dicta n. 9.

40 Ex dictis patet Primò, obscuritatem absolutam, siue rem creditam esse simpliciter & absolute non visam aliunde ratione clarè cognitam, nullo modo pertinere ad rationem formalem obiecti fidei, non solum quia illud non potest esse ratio mouens intellectum ad assensum fidei (nam, ut bene ostendit Bañez 2. 2. q. 1. a. 4. dub. 1. obscuritas non potest esse intellectui ratio formalis assentiendi alicui rei, cum potius impediatur assensum) sed etiam quia non est conditio necessariò requisita in obiecto, ut possimus id fide diuina credere, prout Bañez ibidem putat. Quia, ut iam ostendi, obiectum naturaliter visum aut aliàs clarè cognitum potest simul actu fide diuina credi. Potest tamen obscuritas secundum quid & cum particula dimittente alia ratione dici pertinere ad obiectum fidei. Primò, quatenus ratio formalis assensus fidei debet esse talis quæ ex se non causet assensum euidentem. Secundò, quia fides naturaliter requirit obiectum quòd non sit cognitum tanta euidentia, quæ gignat certitudinem æqualem cum certitudine fidei; quia, ut iam ostendi, sicut assensus fidei non potest intellectum informatum assensu ita evidenti vlla ratione perficere, ita nec potest in eo naturaliter produci. Talis tamen euidentia naturaliter nulla dari potest.

41 Patet Secundò, fidem humanam non posse simul consistere cum omnino evidenti cognitione siue intuitiua siue abstractiua eiusdem rei. Quia fides humana cum sit omni ex parte imperfectior eiusmodi cognitione, & in ea omni ex parte modo eminentiore contineatur, nequit intellectum hac informatum ulterius perficere, & consequenter nec potest in eo naturaliter produci. Idemque dicendum de opinione alioque assensu solum probabili, quia est eadem ratio.

42 Dices, Habens claram scientiam alicuius veritatis, potest simul concipere aliud medium quod eandem probabiliter prober, & simul videre illam ex hoc probabiliter sequi; ergo poterit ei etiam propter hoc assentiri. Respondeo negando con sequentiam: quia aliud est me videre hanc conclusionem probabiliter sequi ex illo medio, aliud verò me huic conclusioni probabiliter propter illud assentiri; & prior assensus cum sit circa diuersum obiectum, potest naturaliter in eodem intellectu consistere cum illa scientia, secus est de secundo, ut patet ex dictis. Et quamuis secundus assensus sit natus sequi ex priore in intellectu aliunde non impedito: secus est tamen quando intellectus ratione alterius assensus est incapax
Coninck de act. supernas.

illius secundi. ut patet in eo qui propter aliam rationem certò omnino sibi persuaderet illud consequens esse planè falsum: qui quantumvis videat illud ex antecedente illo probabiliter sequi, ideo tamen nullo modo id putat probabile.

Sequitur Tertio, fidem humanam posse consistere cum opinione circa idem obiectum, quia neutra per se ita intellectum perficit, quin ab altera possit ulterius perfici; quia firmitus assentimur alicui propositioni ob auctoritatem & probabilem rationem simul sumpta, quam propter quoduis eorum separatim. Secus credo esse de fide humana respectu diuinae. Quia id quod hac fide credo, nequeo propter dictum hominis aut certius aut euidentius cognoscere. Quod etiam experientia patet: nam etsi millies aliqui homines mihi dicant Deum esse trinum & unum, ob eorum dicta non plus moueor ad illud credendum, quam si mihi dicerent me viuere; quod ridiculum esset dicere me credere propter eorum dicta. Loquor autem de his rebus, quas apertè scio esse de fide; nam circa ea, quæ non scio certò esse de fide, aut dubito quo sensu sint de fide, possum aliorum auctoritate moueri ut magis credam ea esse de fide, aut in tali sensu esse de fide. Sed tunc sola fides humana concurret cum opinione circa idem obiectum, quod tunc partim propter horum auctoritatem, partim propter alias rationes probabiliter mihi persuadeo esse de fide.

Item loquor de fide humana, quæ habet præcisè rationem fidei, non autem de cognitione moraliter evidenti, quæ ex communi ac còcordi magnæ multitudinis rem visam testantis testimonio cui nemo contradicit gignitur; cum enim moraliter impossibile sit tale testimoniù esse falsum, ex eo quòd clarè sciam illam multitudinem hoc ita testari, euidenter colligo id esse verum. Sic qui Romam numquam viderunt, eam esse in Italia non tam credunt quam sciunt. Quare cum hæc cognitio quamdam euidentiam adferat, potest intellectum fide diuina informatum adhuc perficere; & consequenter cum ea naturaliter consistere.

D V B I V M II.

Vtrum mysteria fidei hic euidenter cognosci aut demonstrari possint?

45 **V**T hoc & sequenti dubio clariùs procedamus; Nota, sicut hæc sunt valdè diuersa; *Hæc res est verè probabilis, aut credibilis; & Hæc res est vera:* ita etiam hæc esse valdè diuersa, *Hæc res est euidenter verè probabilis, siue credibilis, aut potest euidenter demonstrari verè probabilis, siue credibilis; & Hæc res est euidenter vera, aut potest euidenter demonstrari vera.* Nam potest res aliqua à parte rei falsa esse verè credibilis ac probabilis; ut si duo vel tres fide digni eam asserant, aut ipsa probabilibus rationibus probetur, nec vlla ratio appareat quæ doceat eam esse falsam; & consequenter si euidenter sit eos testes esse fide dignos & eam rem testari; aut si euidenter sit eas rationes esse probabiles, multo siue viros doctos eam sententiam

43 Fides humana circa idem consistit cum opinione:

non tamen cum fide diuina.

44 Testimoniù magna multitudinis adfert quandoque euidentiam.

Res falsa potest esse euidenter credibilis ac probabilis.